

เก๋ร็ดย่อ และ รู้อย เรื่อง

• ฉบับปรับปรุงและเพิ่มเติม •

เกร็ดย่อย รู้อย เรื่อง

♦ ฉบับปรับปรุงและเพิ่มเติม ♦

น. พลาชน้อย

มนุษย์สร้างคำพูดขึ้นมา ชีตเขียนถ้อยคำลงบนแผ่นดินเหนียว ผืนหนัง ไม้ไผ่ และกระดองเต่า

การค้นพบกระดาษและการพิมพ์ ทำให้หนังสือมีรูปลักษณะที่พกพาได้สะดวก และเผยแพร่ไปในวงกว้างอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ การพิมพ์ช่วยสถาปนาภาษาของแต่ละชาติให้มั่นคง ช่วยให้ภาษาของสามัญชนแพร่หลาย ทำให้คนอ่านออกเขียนได้เพิ่มสูงขึ้น และขยายวงกว้างออกไปนอกวงผู้นำและนักบวช

และแท้จริงแล้ว การพิมพ์หนังสือคือการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคนทั้งทางความคิดและสังคม

ลำดับที่ ๑๓๐๐

เกียรติน้อยร้อยเรื่อง ฉบับปรับปรุงและเพิ่มเติม

ส. พลายน้อย : ผู้เขียน

พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์ : มิถุนายน ๒๕๖๔

ราคา ๓๓๕ บาท

พิมพ์โฆษณาครั้งนี้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายแล้ว

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๕๘

ไม่อนุญาตให้สแกนหนังสือ หรือคัดลอกเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดเพื่อสร้างฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากสำนักพิมพ์และเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วเท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ส. พลายน้อย.

เกียรติน้อยร้อยเรื่อง ฉบับปรับปรุงและเพิ่มเติม.--กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๖๔.
๖๐๐ หน้า.

๑. ไทย--รวมเรื่อง. ๒. ไทย--ความเป็นอยู่และประเพณี. I. ชื่อเรื่อง.

๐๘๙.๙๕๙๑๑

ISBN 978-616-00-4301-9

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด

ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร/บรรณาธิการอำนวยการ : วรพันธ์ โลกิตสถาพร

กรรมการผู้จัดการ : ดร. สุภัคชญา โลกิตสถาพร

ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ/บรรณาธิการบริหาร : เจตยา โลกิตสถาพร รองบรรณาธิการบริหาร : วสันต์ พร้อมมิตรญาติ

ผู้จัดการฝ่ายขาย : กิ่งแก้ว ลิขะไชย หัวหน้ากองบรรณาธิการสร้างสรรค์ : พัชรี แต่แดงเพชร

หัวหน้ากองบรรณาธิการคัดสรรนวนิยาย : พิชราพร บุญส่ง

บรรณาธิการเล่ม : วสันต์ พร้อมมิตรญาติ พิสูจน์อักษร : ปวีณา พงศ์ทองเมือง วรณวิฐ แกลงสุข

ออกแบบปก/รูปเล่ม : เอกอนันต์ คิริเลิศฤทัย

พิมพ์ที่ : บริษัท วี.พรินท์ (๑๙๙๑) จำกัด

จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด

๑๘ ซอยลาดปลาเค้า ๖๓ ถนนลาดปลาเค้า แขวงอนุสาวรีย์ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๒๒๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๔๐ ๓๘๕๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๕๔๐ ๓๘๗๐

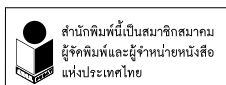
กองบรรณาธิการ : spbbooks@hotmail.com

กองบรรณาธิการคัดสรรต้นฉบับ : satapornbooks.editor@gmail.com

ฝ่ายสำนักงาน : info@satapornbooks.com

www.satapornbooks.com

หากท่านผู้อ่านพบหนังสือไม่ได้มาตรฐาน เช่น หน้ากระดาษสลับกัน หน้าขาดหาย การเข้าเล่มไม่สมบูรณ์
สำนักพิมพ์ยินดีรับผิดชอบเปลี่ยนหนังสือใหม่ให้ท่าน โปรดติดต่อและส่งหนังสือคืนพร้อมระบุรายละเอียดการชำรุด
ไปตามที่อยู่ด้านบน หรือ โทร. ๐ ๒๕๔๐ ๓๘๕๕-๖ ต่อ ๔๑

คำนำสำนักพิมพ์

สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์ได้พิมพ์ผลงานเขียนของ ส. พลายน้อย มาแล้วหลายเรื่อง แต่ยังไม่เคยพิมพ์รวม เรื่องปกิณฑกะมาก่อนเลย ทางสำนักพิมพ์เห็นว่าเรื่อง ปกิณฑกะที่ ส. พลายน้อย เขียนลงพิมพ์ในวารสารต่างๆ มีอยู่มาก ล้วนเป็นเรื่องน่าอ่านน่าสนใจ เพราะมีแนวคิด และเนื้อหา มีสาระน่ารู้สอดแทรกอยู่ จึงได้ขอให้รวบรวม มาจัดพิมพ์ เรื่องทั้งหมดมีประมาณหนึ่งร้อยเรื่อง จึงให้ชื่อว่า “เกร็ดย่อยร้อยเรื่อง”

การเขียนเรื่องปกิณฑกะอย่างที่ ส. พลายน้อย เขียนอยู่นี้ เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าจะต้องอ่านมาก ค้นคว้ามาก และใช้ประสบการณ์อันยาวนานจึงจะเขียนได้ เป็นการเลือกเฟ้นสาระจากหนังสือหลายร้อยเล่มมา กลั่นกรองไว้ตามเรื่องต่างๆ ให้ผู้อ่านได้อ่านในเวลาอันสั้น ฉะนั้นจึงหวังว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์ ความรู้ความ เพ็ดลิตเพลิน เช่นเดียวกับหนังสือเรื่องอื่นๆ ของผู้เขียน คนเดียวกันนี้

สุดท้ายนี้ ทางสำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์ขอ ขอบพระคุณท่านผู้อ่านที่ติดตามผลงานเขียนของ ส. พลายน้อย ด้วยดีตลอดมา

สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์

คำนำ

เรื่องต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้ ถึงจะดูเป็นเรื่อง ปกิณกะก็จริง แต่ต้องสืบค้นหาที่มา ใช้เวลาอยู่บ้าง ได้ เขียนให้วารสารหลายฉบับ ต่อมาสำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง เห็นว่าเป็นเรื่องมีสาระ อ่านสนุก จึงขอไปรวมเล่ม ให้ชื่อว่า *เกร็ดย่อยร้อยเรื่อง* (หมายถึง นำเรื่องเกร็ดเบ็ดเตล็ดมา รวบรวมให้เป็นเรื่อง หรือมีจำนวนเรื่องมากถึงหนึ่งร้อย เรื่องก็ได้) ปรากฏว่าเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในเรื่องที่ไม่มี ใครคิดมาก่อน จึงได้รับเลือกจากมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ให้เป็นหนังสือดีเด่น ได้รับรางวัลที่ ๑

ผู้เขียนถือคติที่ว่า ความอยากรู้ทำให้เกิดความรู้ ฉะนั้นเมื่ออยากรู้เรื่องอะไรก็สืบหาที่มาจนรู้ความจริง แล้วบันทึกไว้ ยกตัวอย่างคำว่า “ปัสสาวะ” ครูสอนให้ ใช้คำนี้ตั้งแต่เรียนชั้นประถมปีที่ ๑ แต่ก็ไม่ได้คิดว่า “ปัสสาวะ” แปลว่าอะไร เพิ่งมาอยากรู้เมื่อเป็นหนุ่มใหญ่ เพราะเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ ผู้เขียนคิดว่า ผู้อ่านบางท่านก็คงเป็นเช่นกัน คือเรียกจนเห็นเป็น ธรรมดา แต่เมื่ออยากรู้ก็ต้องเสียเวลาค้น ซึ่งผู้เขียนได้ เล่าไว้แล้วในหนังสือเล่มนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณบรรณาธิการและผู้ที่ตั้งปัญหา ถ้ามมา ทำให้ผู้เขียนอยากรู้ ทำให้เกิดความรู้ดังที่ปรากฏ อยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

ก. พลาชน้อย

คำนำในการพิมพ์ครั้งแรก

ผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกับผู้เขียน มักจะยกย่องผู้เขียนว่า เป็นคนขยันเขียนหนังสือ เพราะมีเรื่องลงพิมพ์ในวารสาร อยู่เนืองๆ แต่ตามความจริงแล้วผู้เขียนเป็นคนขี้เกียจเขียน ชอบอ่านมากกว่า ที่มีเรื่องลงพิมพ์นั้น เกิดจากท่าน บรรณาธิการวารสารต่างๆ อยากรู้เรื่องตามที่ท่าน ต้องการ ก็ขอร้องให้เขียน นับเป็นความกรุณาอย่างหนึ่ง เพราะถ้าท่านเหล่านั้นไม่ต้องการให้เขียนแล้ว ผู้เขียนก็ คงไม่มีความคิดที่จะเขียนเรื่องต่างๆ ออกมาได้มากมาย เช่นนี้

ผู้เขียนออกจะโชคดีที่มีผู้อ่านคอยติดตามถามหาหนังสือที่พิมพ์ใหม่อยู่เสมอ บางท่านเก็บรวบรวมมา ตั้งแต่เล่มแรก เมื่อขาดเล่มใดและหนังสือหมดไปนานแล้ว ก็ขอร้องให้สำนักพิมพ์จัดพิมพ์หนังสือเล่มนั้นขึ้นใหม่ และมีหลายท่านถามอยู่เสมอว่า ทำไมไม่รวมเรื่องที่เขียน ลงพิมพ์ในวารสารต่างๆ ให้เป็นเล่มเหมือนอย่างที่เคยทำ เพื่อจะหาอ่านได้สะดวก แต่ผู้เขียนป่วยเสียบ้าง งาน อย่างอื่นมาแย่งเวลาไปเสียบ้าง จึงปล่อยทิ้งไว้นานจน ต้นฉบับสูญหายไปเป็นจำนวนมาก หรือลืมไปเลยก็มี เมื่อสำนักพิมพ์มาขอให้รวบรวม จึงปรากฏว่าได้ไม่ครบ

เรื่องต่างๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่เขียนตามความต้องการของบรรณาธิการก็มี ตามความต้องการของผู้อ่าน ก็มี บางเรื่องก็เกิดจากได้พบได้เห็นสิ่งที่สะดุดตาสะดุดใจ แล้วคิดไปถึงเรื่องในทำนองเดียวกันที่เคยรู้มาก่อน ก็นำ

มาเขียนเล่าให้อ่านกันเล่น บางเรื่องเขียนเมื่อพบหลักฐาน
ใหม่ที่ชัดเจนกว่าเรื่องที่เล่ากันมา ฉะนั้นเรื่องเหล่านี้จึงมี
ทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ วรรณคดี ภาษา นิยาย นิทาน
และประเพณี จะอ่านเพื่อหาความรู้หรือเพื่อความสนุก
เพลิดเพลินก็ได้ เพราะไม่ได้เขียนแบบวิชาการ ทั้งผู้เขียน
เองก็ไม่ใช่นักวิชาการที่จะเขียนแบบผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญได้ เป็น
แต่เพียงเขียนเสนอเพื่อทราบเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ต้องขอขอบคุณบรรณาธิการหนังสือ
ทุกฉบับที่ขอเรื่องไปพิมพ์ และขอบคุณผู้อ่านทุกท่าน
ที่สนใจถามถึง อันเป็นเหตุให้ได้เขียนเรื่องเหล่านี้ขึ้น

ก. ภาณุพันธ์

สารบัญ

๑. วันขึ้นปีใหม่	๙	๒๕. สัตว์หิมพานต์	๑๗๑
๒. สวัสดิ์ปีใหม่	๑๔	๒๖. สิงโตดุขะจีน	๑๘๐
๓. การอำนวยพร	๒๔	๒๗. แหน่หางแมว	๑๘๖
๔. คำอวยพร	๓๑	๒๘. วา่วที่หายไ้ (๑)	๑๙๑
๕. การแสดงควมยินดี	๓๗	๒๙. วา่วที่หายไ้ (ตอนจบ)	๑๙๙
๖. การอนุรักษั้ขั้นพื้นฐาน	๔๑	๓๐. รามายณะนานาชาติ	๒๐๗
๗. ขึ้นบ้านใหม่	๕๐	๓๑. สีด้า	๒๑๓
๘. เส้าเอก	๕๙	๓๒. หัวละมาน	๒๒๐
๙. โฉนดที่ดินฉบับแรก	๖๕	๓๓. สังคมนิทาน	๒๓๒
๑๐. พยุหยาตราชลมารค	๗๐	๓๔. เขียนถึง นิทานอีส์ป	๒๓๗
๑๑. ระฆังวัดพระแก้ว	๘๑	๓๕. ขอดเกร็ดพงศาวดาร	๒๔๐
๑๒. เจ้าพ่อเสือ	๘๗	๓๖. เรื่องของนิ้วมือ	๒๔๔
๑๓. เครื่องเซ่น	๙๔	๓๗. นิ้วหัวแม่มือ	๒๕๑
๑๔. ชีวิตทาส	๑๐๐	๓๘. จับมือถือแขน	๒๕๕
๑๕. กรั้วขุนนาง	๑๐๕	๓๙. กลอง	๒๖๑
๑๖. ขุนหลวงพระไกรศรี	๑๑๐	๔๐. กลองยาว	๒๗๙
๑๗. ต้นแบบนักเฝ้า	๑๑๖	๔๑. กะลา	๒๘๔
๑๘. นายเรือ-นายนกเฝ้าตัว	๑๒๒	๔๒. ข้าวลือ	๒๘๙
๑๙. ฟิรพล คนเจ้าปัญญา	๑๒๖	๔๓. ขึ้นก	๒๙๕
๒๐. ไทยสมัยสร้างชาติ	๑๓๒	๔๔. คำอธิษฐาน	๓๐๐
๒๑. เมื่อแรกมีร้านขายหนังสือ	๑๓๙	๔๕. โง่เฝ้าเต้าตุ๋น	๓๐๓
๒๒. ขี้ม้ออ่านหนังสือ	๑๔๗	๔๖. จันทวารมรณาภิรมย์	๓๐๗
๒๓. ตำนานหมากรุก	๑๕๓	๔๗. ขบ้า	๓๑๑
๒๔. ยาฝรั่ง	๑๖๒	๔๘. โตดรัม	๓๑๕

๔๙. ถือน้ำ	๓๑๙
๕๐. ทอง	๓๒๖
๕๑. ทิ้งทาน	๓๓๐
๕๒. บิลเลียด	๓๓๙
๕๓. เบญจกัลยาณี	๓๔๕
๕๔. เบี้ยไ้บ้รายทาง	๓๔๙
๕๕. ผ้าเช็ดหน้า	๓๕๔
๕๖. พรหมลิขิต	๓๕๙
๕๗. ไม่อ้วนเอาเท่าไร	๓๖๕
๕๘. ลูกสะไ้	๓๗๐
๕๙. อุทกทาน	๓๗๔
๖๐. หย่านม	๓๗๙
๖๑. หมอนวด	๓๘๘
๖๒. ฮวงจุ้ย	๓๙๖
๖๓. แหวนพิรอด	๔๐๑
๖๔. วันโกน-วันพระ	๔๐๔
๖๕. ไห้ว	๔๑๐
๖๖. อุบาทว์	๔๑๘
๖๗. เหาะ	๔๒๓
๖๘. เสี้ยกบาล	๔๒๙
๖๙. ออกดอ	๔๓๔
๗๐. ศีรษะ	๔๔๐
๗๑. อภินิหาร	๔๔๘
๗๒. ตราฐนี่เป็นคู่ กับตราซัง (๑)	๔๕๖
๗๓. ตราฐนี่เป็นคู่กับตราซัง (ตอนจบ)	๔๖๐

๗๔. ประเพณีออกปาก	๔๖๔
๗๕. ประวัตินานวันแม่	๔๖๙
๗๖. บุญผาเหิดพระราชินี	๔๗๖
๗๗. ต่ออายุ	๔๘๒
๗๘. พัดด้ามจิ้ว	๔๘๗
๗๙. นั้ง	๔๙๒
๘๐. ปัสสาวะบด	๔๙๖
๘๑. ปัสสาวะดี	๕๐๐
๘๒. ไม่รู้จักหนาว	๕๐๔
๘๓. สองหัว	๕๐๙
๘๔. ประเพณีลอยกระทง	๕๑๔
๘๕. คนแต่ก่อนกินอะไร	๕๒๔
๘๖. ชื่อของขนม	๕๒๘
๘๗. ชื่อของหวาน	๕๓๓
๘๘. ขนมโบราณ	๕๓๘
๘๙. ขนมหม้อแกง-แตงมา	๕๔๓
๙๐. ขนมฝรั่ง	๕๔๙
๙๑. ขนมต้ม	๕๕๔
๙๒. ข้าวตอก-ข้าวเเมา	๕๕๙
๙๓. ข้าวตู-ข้าวตัง	๕๖๕
๙๔. กินสามถ้วย-กินสี่ถ้วย	๕๗๐
๙๕. ขนมครั้งพุทธกาล	๕๗๕
๙๖. ขนมกระทะ	๕๘๐
๙๗. ชีวิตชาวพุทธที่หายไป	๕๘๕
๙๘. อย่าอวด	๕๙๐
๙๙. เรื่องของแผ่นดิน	๕๙๓
๑๐๐. อย่า อยู่ อย่าง ยาก	๕๙๗

๑

วันขึ้นปีใหม่

ผู้เขียนจะเคยฟังพระท่านเทศน์หรือใครบ่นให้ฟัง หรือว่าได้สำนึกกับตัวเองก็ไม่ว่า การแสดงความยินดีสนุกสนานรื่นเริงในวันปีใหม่นั้น แท้ที่จริงก็คือยินดีที่ตนเองแก่ไปอีกหนึ่งปี และรอดตายมาได้อีกปีหนึ่ง คำกล่าวนี้ คิดดูก็ชอบกล เพราะมีตำนานของคนจีนเรื่องหนึ่ง เล่าถึงเหตุที่คนจีนสนุกสนานกินดื่มในวันปีใหม่คือวันตรุษจีน

ต้นเหตุที่กล่าวถึงนั้นเกิดขึ้นมาแต่ครั้งดึกดำบรรพ์นานมาแล้ว คือเทพเจ้าได้ประกาศให้มนุษย์ทราบว่า วันที่โลกจะถึงคราวหายนะได้มาถึงแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกมนุษย์จะถูกทำลายเหี้ยนเตียนไปหมด ซึ่งรวมทั้งมนุษย์ก็ต้องหมดไปด้วย หลังจากนั้นสิ่งใหม่ๆ ก็เกิดขึ้นแทน เมื่อมนุษย์ทั้งหลายได้ทราบว่าวันสุดท้ายได้มาถึงแล้ว ก็ตกลงกันว่าไหนๆ จะตายแล้ว ก็ควรจะกินดื่มให้สนุกเป็นการอำลา ต่างตั้งโต๊ะจัดหาอาหารมาเลี้ยงกัน และคงจะร้องเพลงด้วย เพลงกินเหล้าของจีนก็คงจะมี แต่ผู้เขียนนึกถึงเพลงสมัยที่ยังหนุ่มๆ ก็มีเพลงกินเหล้ากับเขาเหมือนกัน ยังจำได้ เนื้อเพลงมีดังนี้

“พวกเราเอ๋ย คินนี้สนุกกว่า
เฮฮาว่าฉฉาเสียงสนั่น
ต่างประกวดประชัน
พากันมากินเหล้า
กินแล้วต้องให้เมา
ไม่เมาไม่ต้องกิน
ให้มันคลานลงกับดิน
ไม่กินไม่ใช่ช่าย”

เพลงนี้เวลาร้องต้องลากเสียงให้เพี้ยนๆ สนุกดีนัก เมื่อหกลีบกว่าปี
มาแล้ว พวกบำรุงทางรถไฟสถานีรถไฟอยุธยาร้องกันได้ทุกคน เพราะสารวัตร
บำรุงทางเป็นหัวหน้าวงสุรา

พอพูดถึงเหล้าก็อดเมาไม่ได้ ขอกลับไปเล่าเรื่องต่อ

พวกคนจีนที่รู้วันตายพากันกินฉลองความตายตลอดคืน ครั้นถึง
เวลารุ่งอรุณ เชื้อนกก็ไม่พัง แผ่นดินไม่ไหว ฝนไม่ตก ได้ฝุ่นไม่มี เหตุการณ์
สงบเงียบ ที่เป็นเช่นนี้เขาว่าเป็นเพราะเทพเจ้าตัดรายการโลกถล่มทิ้ง มนุษย์
จึงรอดจากความตาย ต่างพากันดีอกดีใจวิ่งไปแสดงความยินดีแก่กันและกัน

เขาว่าเหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นต้นแบบของการรื่นเริงในวันปีใหม่!

ปีใหม่ของจีนหรือที่เรียกว่าตรุษจีนนั้นไม่ตรงกับไทย และในสมัย
дикำบรรพไทยก็ขึ้นปีใหม่ในเดือนอ้าย ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน-
ธันวาคม ปีใหม่ของจีนก็จะตกในเดือนสามของไทย หรืออยู่ในระหว่างเดือน
มกราคม-กุมภาพันธ์ ในปัจจุบันนี้ไทยยังมีประเพณีร่วมกับจีนอยู่อีกอย่าง
หนึ่ง คือในวันตรุษจีน ทางราชสำนักจะมีพิธีสังเวยพระป้ายที่พระที่นั่ง
เทียนม่งเต๋ย (พระที่นั่งเวหาส์จำรูญ) ณ พระราชวังบางปะอิน

การกำหนดวันขึ้นปีใหม่ของคนชาติต่างๆ ไม่ตรงกัน ในหนังสือ *เนลสันส์ เอนไซโคลพีเดีย* กล่าวว่าพวกบาบิโลนเป็นชาติแรกที่มีพิธีในวันขึ้นปีใหม่ ประมาณว่าได้ทำมาก่อนคริสต์ศักราชถึงสามพันปี และในวันขึ้นปีใหม่ของพวกบาบิโลนมีพิธีอย่างหนึ่งเรียกว่า “แซคมัค” (Zakmuk) เป็นพิธีบวงสรวงพระสุริยเจ้ามาร์ดัก (Marduk) ชาวบาบิโลนเชื่อกันว่า ในวันนั้นพระสุริยเจ้ามาร์ดักและเทพเจ้าต่างๆ จะเป็นผู้กำหนดเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้นในปีต่อไปอีกด้วย กษัตริย์หรือประชาชนจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็ตาม จะต้องเป็นเพราะเทวดาเหล่านี้กำหนดขึ้นทั้งสิ้น เทวดาเหล่านี้จึงเป็นเทวดาที่มีอำนาจมาก ผู้คนกลัวเกรงและต้องคอยเอาใจอยู่เสมอ พิธีแซคมัคนี้กำหนดมีขึ้นในราววันต้นเดือนที่สาม งานนี้มีติดต่อกันไปถึงราวสิบเอ็ดถึงสิบสองวัน

พวกที่ถือวันปีใหม่ตรงกันก็มีชาวอียิปต์ ฟินีเซียน และอิหร่าน พวกนี้เริ่มปีใหม่ในวันที่ ๒๑ กันยายน ส่วนชาวโรมันโบราณเริ่มปีใหม่ในราววันที่ ๒๑ ธันวาคม และเมื่อถึงสมัยซีซาร์ซึ่งใช้ปฏิทินแบบจูเลียน จึงได้เปลี่ยนจากวันที่ ๒๑ ธันวาคมมาเป็นวันที่ ๑ มกราคม พวกเยอรมันโบราณถือว่าวันปีใหม่ของตนเริ่มก่อนพวกโรมัน คือกำหนดวันขึ้นปีใหม่ในราวปลายเดือนพฤศจิกายน (ปฏิทินสมัยแรกของโรมันเริ่มต้นด้วยเดือนมีนาคม และปีหนึ่งมีสิบเดือนเท่านั้น)

ในตำนานบางแห่งกล่าวว่า ชาวคริสเตียนสมัยโบราณเริ่มวันขึ้นปีใหม่วันที่ ๒๕ มีนาคม แต่พวกอังกฤษสายแองโกล-แซกซอนถือเอาวันที่ ๒๕ ธันวาคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ และมีเหตุประจวบกับวันที่ ๒๕ ธันวาคม เป็นวันที่เจ้าตุ๊กเมืองนอร์ม็องดีของฝรั่งเศสรบชนะอังกฤษ ได้ปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์อังกฤษเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ค.ศ. ๑๐๖๖ (พ.ศ. ๑๖๐๙) มีพระนามว่าพระเจ้าวิลเลียมที่ ๑ ซึ่งต่อมาภายหลังพระเจ้าวิลเลียมได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จากวันที่ ๒๕ ธันวาคมเป็นวันที่ ๑ มกราคม

แต่พวกอังกฤษไม่ค่อยชอบพระเจ้าวิลเลียม เพราะเคยออกกฎหมายที่เรียกกันว่า “เคอร์ฟิวเบล” คือเมื่อถึงเวลา ๒๐.๐๐ น. ให้ตำรวจที่ห่อใหญ่ เป็นสัญญาณให้ราษฎรดับไฟให้หมดทุกบ้าน และเห็นจะเนื่องมาจากไม่ชอบพระเจ้าวิลเลียมนี้เอง ต่อมาภายหลังชาวอังกฤษได้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จากวันที่ ๑ มกราคม กลับไปใช้วันที่ ๒๕ มีนาคมอีกระยะหนึ่ง ซึ่งเข้าใจว่าจะเป็นตอนที่พระเจ้าวิลเลียมที่ ๑ ตกม้าสวรรคตแล้ว (พ.ศ. ๑๖๓๐)

เมื่อ พ.ศ. ๒๑๒๕ ตรงกับรัชกาลสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชสมัยอยุธยา ประเทศต่างๆ ได้หันมาใช้ปฏิทินเกรกอเรียน ซึ่งสันตะปาปาเกรกอรีที่ ๘ (เกิด พ.ศ. ๒๐๔๗ สิ้นพระชนม์ พ.ศ. ๒๑๒๘) เป็นผู้ประกาศเปลี่ยนปฏิทินแบบจูเลียนเป็นแบบเกรกอเรียน คือที่ใช้กันอยู่ในเวลานี้ บรรดาประเทศต่างๆ ที่ถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก จึงกลับมาใช้วันที่ ๑ มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ค้นพบว่า การใช้วันที่ ๑ มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่นั้นมิใช่เป็นคติทางคริสต์ศาสนา แต่ได้เริ่มใช้กันมาก่อนพระเยซูเกิดถึงสี่สิบหกปี โดย จูเลียส ซีซาร์ แห่งโรมเป็นผู้บัญญัติขึ้นใช้ดังกล่าวข้างต้น

ประเทศทางตะวันออกที่เปลี่ยนจากการนับวันเดือนปีตามแบบจันทรคติมาใช้วันที่ ๑ มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ในสมัยแรกก็มีประเทศญี่ปุ่น ที่เริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๕ ประเทศจีนเริ่มใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ อันเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบกษัตริย์ มีท่านขุนยัดเชนเป็นประธานาธิบดี ได้กระทำพิธีสาบานตนรับตำแหน่ง ณ กรุงนานกิงในวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๒ (พ.ศ. ๒๔๕๕) และประกาศใช้ปฏิทินแบบสากลในวันนี้ด้วย

ส่วนของไทยเราแต่เดิมก็นับเดือนอ้ายเป็นต้นปี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายว่า “คนโบราณนับเอาข้างแรมเป็นต้นเดือน เขานับเดือนอ้ายตั้งแต่แรมค่ำ” ถ้าเป็นเช่นนั้น วันขึ้นปีใหม่ดั้งเดิมก็เป็นวันแรม ๑ ค่ำ เดือนอ้าย ภายหลังได้เปลี่ยนมาใช้ปฏิทินจันทรคติแบบใหม่ใน

วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพิจารณาเห็นว่า การนับวันตามแบบจันทรคติไม่สะดวก มีพระราชประสงค์จะเปลี่ยนเป็นแบบสุริยคติ ครั้นถึงจุลศักราช ๑๒๕๑ วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ซึ่งตรงกับวันที่ ๑ เมษายนพอดี จึงได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้ถือวันที่ ๑ เมษายนเป็นวันขึ้นปีใหม่แทนวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ และให้ใช้ศักราชเรียกว่ารัตนโกสินทรศก เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๘ เป็นต้นไป

อย่างไรก็ตาม การกำหนดวันที่ ๑ เมษายนเป็นวันขึ้นปีใหม่ ก็คงใช้เฉพาะในทางราชการ ส่วนประชาชนยังคงถือวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่กันอยู่ ครั้นเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลเห็นว่าวันขึ้นปีใหม่ถือต่างกันอยู่ จึงได้เรียกวันที่ ๑ เมษายนว่าเป็นวันตรุษสงกรานต์ และในประกาศวงเล็บภาษาอังกฤษไว้ด้วยว่า New Year เพื่อให้ชาวต่างชาติเข้าใจ วันหยุดราชการสมัยนั้นจึงเป็นวันที่ ๓๑ มีนาคม และวันที่ ๑-๒ เมษายน รวมสามวัน วันสงกรานต์ที่ ๑๓ เมษายนไม่หยุด แต่ระเบียบนี้ก็ใช้อยู่ไม่กี่ปี พอถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ รัฐบาลก็ให้หยุด พ.ศ. ๒๔๘๓ ไว้เพียงนั้น ให้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เลยทีเดียว ฉะนั้น พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงมีเพียงเก้าเดือนถ้านับตามแบบเก่า

เรื่องการเปลี่ยนแปลงวันขึ้นปีใหม่และการนับปีของไทยมีรายละเอียดมาก เช่นการเปลี่ยนปีนักษัตรและปีจุลศักราชก็ไม่ตรงกัน จะเล่าทั้งหมดก็ยืดยาวนัก เล่าสรุปพอให้ท่านที่ยังไม่ทราบก็ได้ทราบแต่เพียงเท่านี้

๒

สวัสดีปีใหม่

เมื่อใกล้จะถึงวันขึ้นปีใหม่ ผู้เขียนจะได้รับคำถามที่คล้ายๆ กันอยู่เสมอ เช่น ปีใหม่ของไทยทำไมมีหลายแบบ ใครเป็นคนคิดให้มีบัตรอวยพร คำว่า “ส.ค.ส.” ใครเป็นคนใช้เป็นครั้งแรก ฯลฯ

ปีใหม่ของไทยมีหลายแบบนี้้นพอตอบได้สั้นๆ ว่า แต่โบราณมาไทยถือวันแรม ๑ ค่ำ เดือนอ้าย เป็นวันขึ้นปีใหม่ (ตามปฏิทินหลวง ปัจจุบันถือวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือนอ้าย เป็นวันขึ้นปีนักษัตรใหม่) ต่อมาไทยเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ตามแบบจุลศักราช จึงถือเอาวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ เป็นวันขึ้นต้นปีนักษัตรใหม่หนึ่ง กับเมื่อดวงอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ ซึ่งเรียกกันว่า “วันมหาสงกรานต์” และหลังจากนั้นสองวัน ก็เป็นวันเถลิงศกเปลี่ยนจุลศักราชใหม่ เรื่องวันขึ้นปีใหม่นี้จึงดูสับสน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าเป็นความยุ่งยากแก่ชาวต่างประเทศ จึงทรงกำหนดวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๐๘ เป็นปีแรกตามแบบสุริยคติ ทำให้ชาวต่างประเทศเข้าใจวันเดือนปีของไทยง่ายขึ้น

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติปฏิทินต่อสภาผู้แทนราษฎร เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ จากวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันที่ ๑ มกราคม ตามแบบสากลนิยม โดยกำหนดให้วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นวันขึ้นปีใหม่ปีแรก